

ESHITISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARNI TARBIYALASHDA OILA, MAHALLA VA TA'LIM MUASSASASI HAMKORLIGI

Boboniyozova Zuhra

G'aybullayeva Iroda

Raimjonova Asal

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

Pedagogika va Psixologiya fakulteti Surdopedagogika yo'nalishi

3-bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada sog'lom avlodni tarbiyalashda oila-mahalla-ta'lim muassasasi hamkorligini ta'minlashning samaradorligini oshirish, eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni oilada, mahallada va ta'lim muassasasida tarbiyalash va ta'lim berishda qo'llaniladigan usullar va metodlar. O'zaro hamkorlikni yanada mustahkamlanishi samarali tashkil etilishi yoshlarni barkamol avlod sifatida kamol topishi uchun zamin bo'ladi

Kalit so'zlar: eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar, hamkorlik, xarakter, jamiyat, konsepsiya, ta'lim-tarbiya, kar.

Abstract: This article is about the importance of early education for children with hearing impairments. Philosophers and scientists have expressed many opinions on this. Because the preschool age is an important, one might say, crucial period in a person's life. During this period, basic habits, skills are formed, character is determined, that is, the specific aspects of the foundations of all subsequent life are highlighted on the basis of scientific approaches.

Keywords: children with hearing impairments, cooperation, character, society, concept, education, deaf.

Аннотация: В данной статье показана важность раннего образования для детей с нарушением слуха. Философы и ученые высказали по этому поводу множество мнений. Потому что период дошкольного возраста считается важным, можно сказать, решающим этапом в жизни человека. В этот период формируются основные привычки и навыки, определяется характер, то есть на основе научных подходов освещаются конкретные стороны основ всей дальнейшей жизни.

Ключевые слова: слабослышащие дети, сотрудничество, характер, общество, концепция, образование, глухие.

Tarbiya jarayoni ishtirokchilari sa'yi harakatlarini birlashtirish maqsadida 1993 yilda ishlab chiqilgan "Oila, mahalla va ta'lim muassasasi hamkorligi" Konsepsiyasi yoshlarni istiqloq g'oyalariga sadoqatli, ma'naviy barkamol, vatanparvar qilib tarbiyalashda keng jamoatchilik faoliyatini muvofiqlashtirish borasida dasturulamal bo'ldi.

"Oila, mahalla, ta'lim muassasasi hamkorligi" Konsepsiyasining asosiy maqsadi yosh avlodni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'zbek xalqining boy milliy, madaniy, tarixiy an'analari, urf-

odatlari va umumbashariy qadriyatlarga asoslangan samarali, zamonaviy pedagogik texnologiyaning ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etish, shaxsni tarbiyalash va uni har tomonlama kamol toptirishning ustuvorligini ta'minlash, ota-onalar, pedagoglar va mahalla faollarining umumiy hamda milliy pedagogik madaniyatni oshirish, respublika fuqarolari orasida milliy mafkuraviy tarbiya ishlarini takomillashtirishdan iboratdir.

Oila, mahalla va ta'lim muassasasi hamkorligida quyidagi tamoyillar asosida yo'lga qo'yiladi:

1. Ta'lim va tarbiya sohasida hamkorlik jarayoni ishtirokchilari harakatlarining ish birligi.
2. Tarbiyalanuvchiga hurmat va talabning uyg'unligi.
3. Hamkorlik jarayoni sub'ektlarining teng huquqliligi va yuksak mas'uliyati.
4. Faoliyat jarayonida millat va davlat manfaatlarini ustuvorligi.
5. Hamkorlikning ilmiy asoslanganligi.

Konsepsiyada yoshlarni tarbiyalashda oila, mahalla va ta'lim muassasasi hamkorligiga erishish muayyan bosqichlarda amalga oshirilishi ko'rsatilgan. Ular quyidagilardir:

1-bosqich. Yosh ota-onalarga farzand va uning tarbiyasi haqida falsafiy, tibbiy tushunchalarni berish va bu masalalarga tibbiyot xodimlari, obro'li xotin-qizlarni, ota-onalarni jalb qilib, "Yosh onalar va otalar maktablari" faoliyatini yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

2-bosqich. Farzandning maktabgacha bo'lgan davridagi jismoniy, aqliy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash borasida ularga rasm chizish, voqealarni bayon qilish, o'ziga o'zi xizmat qilish, harf tanish, qo'shiq aytish va raqs tushish, turli o'yinlarda ongli qatnashish tushunchalarini singdirish va mustaqil ravishda bilim olish ko'nikmalarini shakllantirish yuzasidan maktabga tayyorlash guruhlari, "Yakshanbalik maktablar" ishini tashkil qilish.

3-bosqich. Kichik yoshdagi (6-11 yosh) maktab davrida bolalarning jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy shakllanishini ta'minlash, uning ilk iqtidori, qiziqishi va aqliy imkoniyatlarini aniqlash, o'z xatgi-harakatlariga javobgarlik hissini tarbiyalash, bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil qilishni o'rgatish, atrof-muhitga ongli munosabatda bo'lib, do'stlik, baynalmilallik, vatanparvarlik xislatlarini shakllantirish.

4-bosqich. O'smirlarning (11-16 yosh) qiziqishini, bilimga chanqoqlik va akl zakovatini hisobga olgan holda ijtimoiy faoliyatga tortish, jismonan baquvvat bo'lishini ta'minlash, maishiy mehnat faoliyati orqali turli kasblarga yo'naltirish, o'smirlar guruhlari va jamoatchilik orasida o'z o'rmini topa olishiga ko'maklashish, o'z xatti-harakatlari uchun jamiyat, qonun va ota-onalari oldida javobgarlik tuyg'usini shakllantirish, ijtimoiy faolligi va mustaqil dunyoqarashini yuzaga keltirish.

5-bosqich. Yoshlarni (16 yosh va undan yuqori) dunyo andozalariga mos bilim olishlari, kasb tanlashlari, mustaqil hayotga tayyorgarliklarini ta'minlash. Ularning imkoniyatlari darajasida ta'lim olishlariga, tanlagan kasblari bo'yicha ish bilan ta'minlanishlariga, iqtisodiy mustaqil bo'lishlariga shart-sharoit yaratish. Vatan, Davlat va jamiyat oldidagi fuqarolik burchlarini ado etishga javobgarlik hissini to'la shakllantirish, mustaqil oila qurishga tayyorlash. Yoshlarni tarbiyalashda oila, mahalla, ta'lim muassasasi hamkorligini amalga oshirish mexanizmi. O'zaro hamkorlik ishlarini boshqarish uchun joylarda o'z tarkibiga mahallalar faollari, obro'li ota-onalardan, o'quv-tarbiya muassasalarining tajribali xodimlaridan, mahalla hududida joylashgan

turli tashkilotlarning vakillaridan iborat muvofiqlashtiruvchi jamoatchilik kengashlari tuziladi. Jamoatchilik kengashining zimmasiga yuklatilgan vazifalardan kelib chiqib, uning tarkibida turli yo'nalishlarda faoliyat ko'rsatadigan kichik tashabbuskor guruhlar shakllantiriladi.

Jamoatchilik kengashi muayyan muddatga mo'ljallangan ish dasturiga ega bo'ladi. Mazkur dastur mahalla fuqarolar yig'inining yig'ilishida rasman tasdiqlanishi zarur. Dasturda ko'rsatilgan tadbirlar rejasi davra suhbatlari, muayyan mavzu yoki muammoga bag'ishlangan kengash (majlis)lar, anjumanlar, mahalla aholisini birlashtiruvchi, ularni sog'lom turmush tarziga yetaklovchi ko'rik-tanlovlar, musobaqalar, bellashuvlar, uchrashuvlar va turli sanalarga bag'ishlangan anjuman yoki tantanalardan tashkil topishi mumkin.

Xulosa

Ota-onalar tomonidan qo'yilayotgan talablarning aksariyati bolalarning yosh, psixologik va shaxsiy imkoniyatlariga muvofiq kelmaydi. Natijada talablar garchi ijobiy mazmunga ega bo'lsa-da, o'z natijalarini bermaydi. Aksincha, bolalarda ularga nisbatan jiddiy norozilikni keltirib chiqaradi. Ba'zan o'smir axborot ko'lamining kengligi, tashqi g'oyaviy ta'sirlar tufayli muayyan vaziyatlarda qat'iy qarorlar qabul qilishga qiynaladi. Kuzatishlar umumiy o'rta ta'lim maktablarida amalga oshirilayotgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar aksariyat holatlarda bolalarning mavjud ehtiyojlariga javob bermayotganligini ko'rsatadi. Ayrim tadbirlar tarbiyaviy tadbirlar rejasining bajarilishi uchun tashkil etilayotgan bo'lib, o'quvchilarning xohish-istaklari, qiziqishlari hamda hayotiy intilishlarini inobatga olish asosida uyushtirilmaydi. Shuningdek, oilada ham muayyan vaziyatlarda ota-onalarning noto'g'ri yo'l tutishlari, o'z istaklarini bolalarning ehtiyojlaridan ustun qo'yishlari tufayli ichki ziddiyatlar yuzaga kelmoqda. Natijada ular hech qanday tarbiyaviy ta'sirga ega bo'lmayapti.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Shoumarov G.B. "Oila psixologiyasi" Toshkent 2011-yil
2. Pulatova P.M. va boshqalar. Maxsus pedagogika. -T.: Fan va texnologiyalari, 2014
3. Nazarova D. Z.Mamarajabova. Maxsus pedagogika – Surdopedagogika -T.: Fan va texnologiyalar, 2019
4. P.Po'latova, Z.Mamarajabova, Sh.Amirsaidova va boshqalar. Maxsus pedagogika – T.: Fan va texnologiyalar, 2014
5. I.SH.Alqarov, R.Mamatqulova, N.D.Norqulov.: Shaxs va oila tarbiyasining pedagogikasi. O'quv qo'llanma. Toshkent-2007
6. Oila tarbiyasida milliy va umuminsoniy axloqiy madaniyatning o'rni / Najmidinova Karimaxon Usmonovna. – T.: «Adolat», 2016. 224 b.

Internet manbalar

<https://unilibrary.uz>

[www. ziyonet.](http://www.ziyonet.uz)

<https://www.natlib.uz>